

Oude zegels bekeken

Na eeuwen verdwijnt Sint Maarten uit het stadszegel

Oorkonden en contracten kregen vroeger officiële status doordat er een waszegel aangehangen werd. In zo'n zegel stond het wapen van de zegeldrager afgebeeld. Domkerk en stad voerden in de Middeleeuwen een wapen met Sint Maarten en de bedelaar. Historica Llewellyn Bogaers nam de zegels onder de loep en deed verrassende ontdekkingen.

- door Llewellyn Bogaers -

St. Maarten is de patroonheilige van de Domkerk, die officieel de St. Maartenskerk heet, en van de stad Utrecht. Daarom is hij samen met de bedelaar afgebeeld op de middeleeuwse zegels van kerk en stad. De afbeelding is niet statisch: bij ieder nieuw zegel zijn accentverschillen te zien.

Zegel uit 1313. Sint Maarten en de bedelaar zijn even groot.

Op het zegel uit 1340 is de bedelaar klein en onderdanig

In de oudste Domzegels zijn St. Maarten en de bedelaar even groot. Er is oogcontact. De voorstelling drukt gelijkwaardigheid uit, ook al draagt de bedelaar alleen een lendendoek en staat hij met zijn blote voeten in het randschrift. Dit geldt met name voor het zegel uit 1313. Wie nauwlettend kijkt, ziet nog iets bijzonders: met zijn rechterhand maakt de bedelaar een zegenend gebaar en met zijn linkerhand neemt hij het geschenk in ontvangst. Hier is de Christus uit

Mattheus 25 afgebeeld: alles wat u aan de minsten der mijnen geeft, geeft u aan Mij.

In het zegel uit 1340 tekent zich een nieuwe trend af: het oogcontact is gebleven, het zegenende gebaar ook, maar de bedelaar is klein en onderdanig: hij knielt en zijn benen verdwijnen samen met de staart van het paard in het randschrift. De laat-16^e eeuwse Domzegels (hier niet afgebeeld) laten een kreupel bedelaar zien die beduidend kleiner is dan St. Maarten die het beeld beheerst.

Op de stadszegels tussen ca. 1196-1528 neemt de bedelaar van meet af aan een marginale positie in. Hij is klein, mager en gebrekkig. Uitgesprokener dan in de oudste Domzegels is St. Maarten de centrale figuur. De zegels weerspiegelen de groeiende afstand tussen arm en rijk in laatmiddeleeuws Utrecht. De bedelaar heeft

De stadszegels uit de late middeleeuwen weerspiegelen de afstand tussen arm en rijk. Sint Maarten domineert.

niets te geven, hij kan alleen nog maar zijn hand uitsteken.

De Utrechters identificeerden zich met hun patroonheilige. Zij noemden zichzelf St.-Maartens dienstlieden. Om deze identiteit te breken gelast Keizer Karel V - na de machtsovername in 1528 - dat de beeltenis van de patroonheilige van de openbare gebouwen verwijderd wordt. Ook op de zegels van de stad wordt hij niet meer afgebeeld. Sindsdien bestaat het Utrechtse stadswapen alleen nog uit twee diagonale banen in rood en wit: het witte onderkleed dat zichtbaar geworden was, nadat St. Maarten

zijn rode mantel doormidden gesneden had.

Voor meer info: zie Llewellyn Bogaers, *Aards, betrokken en zelfbewust*, www.levendverledenutrecht.nl.

<einde>

